

**POWIATOWY PROGRAM PSYCHOLOGICZNO – TERAPEUTYCZNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE
NA LATA 2021 – 2026**

OPRACOWAŁ:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Miliczu

SPIS TREŚCI

- I.** wprowadzenie
- II.** wykaz aktów prawnych
- III.** działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc
- IV.** założenia
- V.** cele procesu terapeutycznego
- VI.** tożsamość w psychoterapii
- VII.** adresaci programu
- VIII.** dokumentacja
- IX.** nabór uczestników
- X.** reguły uczestnictwa
- XI.** metody, czas realizacji
- XII.** harmonogram i treści merytoryczne
- XIII.** ewaluacja oraz monitorowanie
- XIV.** przewidywane efekty realizacji programu
- XV.** zasady finansowania

I Wprowadzenie

Dom rodzinny, spostrzegamy jako środowisko miłości i opieki, bezpieczne i ciepłe miejsce domowego ogniska, schronienie przed całym złem zewnętrznego świata.

Jednak dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem terroru i cierpienia, zagrożenia i poniżenia, lęku i rozpacz. Do niedawna niewiele o tym mówiono i pisano, z wyjątkiem koszmarnych opowieści o "rodzinach z marginesu", stanowiących w świadomości społecznej znikomy ułamek populacji.

Od kilku lat w Polsce coraz częściej posługujemy się terminem "przemoc w rodzinie" lub nieco łagodniejszym "przemoc domowa".

W poszukiwaniu skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomagania jej ofiarom angażuje się wielu profesjonalistów i wolontariuszy, organizacji pozarządowych i specjalistycznych instytucji.

Nie jest to łatwe zadanie bowiem, środowisko rodzinne jest i powinno być skutecznie chronione przed ingerencjami zewnętrznymi.

Zajmowanie się przemocą domową wymaga zarówno wnikliwego rozumienia złożoności zjawisk występujących w życiu rodzinnym, jak i szczególnej troski i rozważności w trakcie interwencji.

II Wykaz aktów prawnych

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2020, poz. 218 tj.);
2. ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020r., poz. 1876z późn. zm.);
3. ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2020r. poz. 920);
4. ustawę z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 360);
5. ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1444);
7. ustawę z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.);

III Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc

Proces psychoterapii, zastosowany w programie psychologiczno - terapeutycznym, jest osadzony w nurcie integratywnym, psychopatologicznym, uznającym indywidualne problemy psychiczne za podstawę rozumienia przemocy domowej, uwzględniającym także czynniki środowiskowe wspierające przemoc.

Celem tak rozumianej psychoterapii w tej koncepcji jest pomoc w zmianie zachowań, które stanowią zagrożenie dla członków rodziny, innych osób oraz samego sprawcy.

IV Założenia

Najważniejszym problemem osoby stosującej przemoc jest jej aktualna agresja wobec bliskich osób, a zmiana ma zapewnić bezpieczeństwo członków rodziny i innych osób krzywdzonych. Pierwszym etapem psychoterapii, w tej koncepcji, jest diagnoza i ocena stopnia zagrożenia rodziny (poszczególnych jej członków) osoby stosującej przemoc.

Proces terapeutyczny natomiast ma zapewnić samemu sprawcy możliwość dokonania zmian zachowań krzywdzących.

Proponowana terapia odwołuje się do wielopoziomowego modelu jej rozumienia, uwzględniającego zarówno problemy wynikające z zaburzeń indywidualnych, funkcjonowania rodziny, pochodzenia i najbliższego środowiska, jak i przekonań kulturowych/środowiskowych na temat funkcjonowania kobiet i mężczyzn, ról w rodzinie, definiowania rodziny i przenoszenia wartości.

Proces terapeutyczny daje możliwość dokonania zmian w sposobie myślenia, odkrywania i przekształcania przemocowych schematów działania.

Najważniejszym celem jest praca nad świadomością schematów działania, uczeniem się alternatywnych wzorców zachowania oraz łączenie wcześniejszych doświadczeń z kształtowaniem wzorców zachowań w rodzinie.

W procesie zmiany stosowana będzie praca nad takimi obszarami, jak :

- odpowiedzialność sprawcy za stosowanie, używanie przemocy, także i inne zachowania;
- diagnozowanie osobistych problemów i rozpoznawanie społecznych, środowiskowych i kulturowych wartości i przekonań, które podtrzymują przemoc;
- identyfikacja behawioralnych, emocjonalnych i fizycznych sygnałów, które poprzedzają eskalację gniewu;
- poznawanie alternatywnych do przemocy zachowań i rozwijanie zdolności ich stosowania;
- eksplorowanie historii życia, relacji rodzinnych i rówieśniczych (w tym doznawanej lub stosowanej przemocy).

V Cele procesu terapeutycznego

- 1) wzmocnienie motywacji do zmiany;
- 2) przekształcanie początkowej motywacji zewnętrznej w wewnętrzną;
- 3) tworzenie pomostów podtrzymujących zmiany po zakończeniu terapii;
- 4) tworzenie osobistego planu radzenia sobie z sytuacjami trudnymi oraz stresującymi
- 5) kształtowanie nowych, adekwatnych oczekiwań w bliskich relacjach, w szczególności relacji rodzinnych

W procesie tym także uwzględnia się etap głębokiej eksploracji doświadczeń z całej historii życia i poszukiwanie związków z aktualną sytuacją.

Część pracy terapeutycznej oparta jest na indywidualnym procesie, w zgodzie z aktualnie przeżywanymi potrzebami i problemami klienta. Interwencje terapeutyczne w przedstawianym procesie skupiają się na:

- procesach poznawczych- dostarczaniu wiedzy na temat przemocy i innych problemów w rodzinie; kierowaniu uwagi klienta w stronę wewnętrznych przeżyć; rozpoznawaniu uczuć; przywoływaniu i rekonstruowaniu wspomnień; odkrywaniu osobistych intencji, pragnień, chęci i potrzeb;
- procesach emocjonalnych- wyrażaniu uczuć w sytuacjach stosowania lub doświadczania przemocy; przeżywaniu i wyrażaniu emocji przez odwoływanie się do empatii, przewartościowania, wyciszania, tonowania; modyfikowaniu intensywności przeżywanych uczuć;
- zachowaniach- opowiadaniu o sobie i stosowaniu zaimka Ja; uczeniu się nowych zachowań, np. bezpiecznego wyrażania złości, komunikacji asertywne

VI Tożsamość w psychoterapii

Badanie zmian, jakie dokonują się w indywidualnym funkcjonowaniu członków rodziny oraz w rodzinie jako systemie w trakcie procesu psychoterapeutycznego, stanowi poznawczo niezwykle ciekawy obszar.

Biorąc pod uwagę mechanizmy zaprzeczania i oporu przed zmianą u sprawcy przemocy domowej, prawdziwym wyzwaniem staje się badanie głębszych struktur psychicznych, które stanowią bazę i gwarancję trwałości zmian, służących bezpieczeństwu rodziny.

Jednym z takich psychologicznych wymiarów jest tożsamość, która nie tylko tworzy strukturę pozwalającą na doświadczanie swojej odmienności i podobieństwa do innych ludzi, ale pełniąc funkcje regulacyjne odpowiada za kierunek podejmowanych działań oraz ich emocjonalne wartości.

Podstawowymi pytaniami badawczymi w przedstawionym procesie psychoterapii są:

- 1) jak w trakcie psychoterapii zmienia się treść aktualnej tożsamości osoby stosującej przemoc, jej wyobrażeń o sobie i swoich powinnościach;
- 2) w jaki sposób odkrywanie swoich właściwości w odniesieniu do stanów tożsamości wpływa na tworzenie bliskiej relacji;
- 3) jak osoba stosująca przemoc integruje treści związane z krzywdzeniem i motywuje siebie do zmiany zachowań wobec bliskich osób

VII Adresaci programu

Spotkania w ramach programu są kierowane do dorosłych osób (kobiet oraz mężczyzn), które stosują przemoc w rodzinie.

Sprawcy przemocy zgłaszają się samodzielnie lub są kierowani przez podmioty oraz instytucje.

Uczestniczą lub ukończyły program oddziaływań korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie (warunek nieobowiązkowy). Korelacja programów.

Spotkania w ramach programu są kierowane również dla rodzin sprawców przemocy (osoby dorosłe). W ich wypadku stosowane będzie ogólnie rozumiane poradnictwo o charakterze terapeutycznym.

VIII Dokumentacja

Wszystkie działania podejmowane w ramach Programu będą dokumentowane poprzez:

- historia przemocy
- diagnoza wstępna uczestnika Programu Psychologiczno – Terapeutycznego
- kontrakt z uczestnikiem Program
- lista potwierdzająca kontakt z uczestnikami (również kontakt zdalny przy pomocy dostępnych metod komunikacji- w przypadku np. na zagrożenie epidemiologiczne i inne- z potwierdzeniem realizowanych działań m.in. zrzuty z ekranu itp)
- karta spotkań indywidualnych / grupowe

- korespondencję z uczestnikami oraz urzędami
- ankiety wstępna
- karta monitoringu
- regulamin- kontrakt uczestnictwa w Programie
- inne dokumenty, potwierdzające prowadzenie działań w ramach Programu

IX Nabór uczestników

Przyjęcie do Programu będzie poprzedzone spotkaniem, w czasie którego zostanie podjęta decyzja o zakwalifikowaniu uczestnika do Programu (na podstawie uzasadnionego podejrzenia o stosowanie przemocy w rodzinie). Pierwsze spotkanie będzie obejmowało działania diagnostyczne.

Po zakwalifikowaniu uczestnik programu zostanie poproszony o podpisanie regulaminu Programu, co będzie się wiązało z jego zaakceptowaniem.

Uczestnik programu zostanie poinformowany o terminie pierwszego spotkania (spotkanie indywidualne lub grupowe).

Spotkanie kwalifikacyjne nie dotyczy rodziny sprawcy przemocy. Obowiązywać będzie tylko akceptacja regulaminu.

X Reguły uczestnictwa

W czasie uczestnictwa w programie uczestnicy i/ lub uczestnik powinni zobowiązać się do przestrzegania następujących reguł uczestnictwa:

- I. nie stosować przemocy w stosunku do członków rodziny
- II. zadeklarować swój udział w Programie, własnoręcznym podpisem złożonym na kontrakcie- regulaminie
- III. informować, z 24h wyprzedzeniem, o absencji
- IV. szanować ogólne normy i zasady panujące w społeczeństwie
- V. wyrazić zgodę na badania ewaluacyjne na zakończenie Programu i badania monitorujące w trakcie trwania Programu

Nie stosowanie się do w/w reguł, w tym brak wcześniejszej informacji o nieobecnościach, może spowodować zerwanie współpracy z uczestnikiem Programu.

Uczestnik, podpisując kontrakt, zobowiązuje się do przestrzegania zasad w nim zawartych.

XI Metody, czas realizacji

Czas realizacji – **charakter otwarty- według posiadanych środków**

Liczba godzin – **do 60 h** (spotkania indywidualne oraz grupowe) – jednakże z możliwością zwiększenia w przypadku potrzeb uczestników oraz posiadanych środków

Metody realizacji Programu obejmują, m.in.: rozmowę terapeutyczną (indywidualną lub grupową), wykłady, ćwiczenia, projekcję filmów, itp. / możliwa również forma online przy wykorzystaniu dostępnych komunikatorów w szczególnie uzasadnionym przypadku m.in. czas pandemii.

XII Harmonogram oraz treści merytoryczne

Obszary oddziaływań terapeutycznych:

- relacje małżeńskie/partnerskie
- relacje rodzinne
- elementy Treningu Zastępowania Agresji
- powrót do życia społecznego po odbyciu kary pozbawienia wolności
- kształtowanie umiejętności psychospołecznych (asertywność, rozpoznawanie i wyrażanie potrzeb i uczuć, radzenie sobie ze stresem).
- mediacja

Zakres tematyczny

I. spotkania indywidualne

1. Zajęcia grupowe dla uczestników Programu

Proponowana tematyka zajęć:

- Jak zmotywować się do zmiany i utrzymać motywację?
- Warsztaty „Przemoc oraz agresja jako problem”
- Omówienie znaczenia indywidualnych zasobów w pozytywnej zmianie zachowania, spostrzegania oraz radzenia sobie ze stresem. Analiza zasobów indywidualnych.
- Reeducacja dla dorosłych
- Jak mówić żeby inni mnie rozumieli – asertywność, otwarte wyrażanie uczuć i potrzeb (trening).

XIII Ewaluacja oraz monitoring

Program powinien kończyć się badaniem ewaluacyjnym uczestników, dotyczącym efektów oraz przebiegu oddziaływań (również w trakcie trwania programu).

Zastosowane zostaną metody:

- obserwacja
- ankieta
- rozmowa
- swobodny wywiad

XIV Przewidywane efekty realizacji programu

Program zakłada, że uczestnicy zmienią wzorce zachowani krzywdzące na społecznie akceptowane.

Zakładane efekty relatywizacji programu :

- I. jedna edycja w ciągu roku kalendarzowego
- II. 2 – 10 uczestników w każdej edycji, dodatkowo z uwzględnieniem członków rodziny z możliwością zwiększenia w przypadku potrzeb.

XV Zasady finansowania

- środki z budżetu Państwa
- Środki własne Powiatu
- Inne źródła